

DRAUGAS

PERIODICALS
November 7,
Vol. LXXXIX

THE LITHUANIAN WORLD-WIDE DAILY
TREČIADIENIS – WEDNESDAY, LAPKRIČIO – NOVEMBER 7, 2001

NEWSPAPER – DO NOT DELAY – Date Mailed 11/06/01
UŽSIENIO LIETUVIŲ DIENRAŠTIS
4545 WEST 63rd STREET • CHICAGO, ILLINOIS 60629
TEL.: 773-585-9500 • FAX: 773-585-8284 • DRAUGAS@EARTHLINK.NET
WWW.DRAUGAS.ORG Nr. 217
Kaina 50 c.

Tėvynėje pasižvalgius

* Seimas sužlugdė opozicijos ketinimus sugriauti premjero Algirdo Brazausko svajonę dėl Valdovų rūmų atstatymo. Valdanciosios daugumos balsais buvo atmestas opozicijos parengtas siūlymas pripažinti netekusiu galios įstatymą dėl Lietuvos didžiosios kunigaikštystės valdovų rūmų atkūrimo ir paskirties. Įstatymu vyriausybė yra įpareigojama skirti valstybės biudžeto lėšų Valdovų rūmų atstatymui. Remdamasi įstatymu, A. Brazausko vyriausybė kitais metais Valdovų rūmų atstatymui pasiūlė skirti 7 mln. litų.

* Vyriausybė žada padėti finansinių problemų kamuojamam krepšinio klubui „Žalgiris“, bet ne pinigais, o garantijomis ir palankesniu sporto rėmimo įstatymu. Prašyti paramos pas premjerą Algirdą Brazauską antradienį buvo atėję „Žalgirio“ klubo savininkai Arvydas Sabonis ir Minodaugas Plūkas. Anot A. Sabonio, vienas valdžios pažadų – kitamet suteikti savo garantijas Kaune jau kelerius metus nebaigiamai statyti krepšinio salė. Paklaustas, ar jis pats negalėtų finansuoti salės statybos, A. Sabonis atsakė, kad jis „papildo, kiek gali, bet vienas nepajėgia“. „Tai yra bendras reikalas, valstybės ir visų mūsų, sąjūka ne sau, o tautai“, paašškino jis. (BNS)

* Po rašinių spaudoje valdininkai susirūpino smurtu prieš vaikus ir pedofilijos klestėjimu Vilniaus geležinkelio stotyje. Vilniaus meras Artūras Zuokas kreipėsi į Vilniaus miesto Vyriausiąją policijos komisarią Eriką Kaliatį bei Vilniaus rajono merę Leokadiją Janušauskiene, prašydamas kuo greičiau ištirti paskelbtų įvykių tikrumą. Pasak rašinių, kiekvieną vakarą Vilniaus stotyje pedofilams siūlomi 2-3 vaikai. Vilniaus meras pasiūlė sukviešti įvairių tarnybų atstovų pasitarimą, kaip konkrečiais veiksmais sustiprinti vaiko teisių apsaugą. (LR, Elta)

* Premjeras Algirdas Brazauskas pareiškė priekaištų muitinės sistemai, tačiau sakė neketinąs atleisti muitinės departamento direktoriaus Valerijono Valicko. „Jokiu atleidimu. Reikia ne keisti vadovus, o priversti gerai dirbti jau esančius“, pareiškė premjeras. Antradienį Lietuvos spaudoje, esą ieškoma paminėtos V. Valickui, nes vyriausybės netenkina jo prižiūrimos reformos, vangi kova su kontrabanda. A. Brazauskas griežtai kritikavo daugelį pasitarimų kalbėjusių pareigūnų, pertraukdamas jų oficialias ataskaitas ir reikalaujamas atsakymų „konkrečius klausimus – kodėl nedidėja mokesčių surinkimai“. „Reikia ne ataskaitų, o kūrybos. Suraskite skyles, per kurias teks džinsai ir benzinai, ir jas užlopykite“, sakė A. Brazauskas. (BNS)

* Pertvarkoma įmonė „Lietuvos energija“ per 9 šių metų mėnesius uždirbo 73 mln. litų ikimokestinio pelno – 21 proc. daugiau negu pernai per tą patį laikotarpį. Pasak bendrovės valdybos pirmininko Jurgio Vilemo, šįmet „Lietuvos energijos“ pelnas turėtų siekti beveik 100 mln. litų. (LR, Elta)

* Nuo šiol iš visos Lietuvos į Vilnių chemines medžiagas ar neaiškios kilmės miltelius gabens specialus automobilis. Antradienį šį Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento automobilį, skirtą cheminių medžiagų gabenimui, apžiūrėjo vidaus reikalų ministras Juozas Bernatoniš. Pasak VRM pranešimo spaudai, 1995 metais pagamintą automobilį „Mercedes 714 D“ departamentui šiemet padovanojo Vokietijos miesto Hamburgo ugniagesiai. Automobilis papildomai aprūpintas cheminės apsaugos kostiumais, kvėpavimo aparatais, specialiai hermetiškoms talpoms ir priemonėmis neaiškios kilmės milteliams gabenti. (BNS)

* Šiaulių merė Vida Stasiūnaitė pareiškė liksianti Naujosios sąjungos (socialliberalų) vicepirmininke ir Šiaulių miesto mere, nors dar prieš kelias dienas ji buvo pasiryžusi pasitraukti iš abiejų postų. Tuomet V. Stasiūnaitė piktinosi, kad socialliberalai per daug pakrypo į kairę.

* Savivaldybių asociacija apkaltino vyriausybę išsiskėnijimu ir nenoru sugrąžinti joms apie 400 mln. litų skolą. Tokia reakcija kilo vyriausybės nutarus kreiptis į Valstybės kontrolę, turėšančią nustatyti, ar reikalavimai grąžinti savivaldybėms skolas yra pagrįsti. (LR, Elta)

* Sekmadienio vakarą ir traukinį, vykusį iš Klaipėdos į Vilnių ir sustojusį Jonavoje, išsivertė apie 20 ginkluotų policininkų bei vidaus tarnybos pulko karių. Vienas traukinio keleivių, apie 35 metų aukštas, kresnas vyriškus buvo palaikytas labiausiai Lietuvoje ieškomo nusikaltėlio Romu Zamolskiu. Bet įtarimai nepasitvirtino, ir traukiniui buvo leista važiuoti toliau. (LR, Elta)

* Panevėžio rajone, Rabinikių kaime, netikėtai mirė trijų savačių kūdikis Osvaldas Lamauskas buvo palaidotas. Naujagimis buvo maitinamas kūdikiams skirtais dirbiniais maisto mišiniais, kuriuos motina skiedė šulinio vandeniui. Nitratai užterštas šulinio vanduo ir tapo jos sūnaus mirties priežastimi. (LR, Elta)

* JAV Internet'o varžytinėse iki ketvirtadienio galiama nusipirkti 16-metiam berniukui 1995 m. išsiųstą tuometinio Lietuvos prezidento Algirdo Brazausko nuotrauką su parašu. Ją Internet'o varžytinių „Ebay“ tinklalapyje listings.ebay.com. pardavinėja Toronto mieste Kanadoje esanti bendrovė arba asmuo. Pradinė prekės kaina – 29.99 JAV dol. Kol kas už prekę niekas nepasiūlė pradinės sumos. „Ši prekė yra puikus kolektyvų priedas, ją tikėtų pakabinti darbo kabinete ant sienos, taip pat baruose, užteigose ir kitose viešose vietose“, sako ma aprašyme ir priduriama, kad nuotraukos savininkas negali suteikti garantijų dėl parašo autentiškumo. Prezidentūros darbuotojai teigė, kad per A. Brazausko kadencijos 5 metus buvo išsiųsta apie 100 laišku su prezidento nuotrauka ir parašu.

Antradienį Vilniaus oro uoste nusileido Didžiosios Britanijos vyriausybės ministras, atskraidinęs britų karališkojo sosto įpėdinį, princą Charles. Princas atskrido į Vilnių iš Talino, kur pradėjo savo kelionę po Baltijos valstybes. Ketvirtadienį jis išvyks į Rygą. Oro uoste princą pasitiko užsienio reikalų ministras Antanas Valionis, D. Britanijos ambasadorius Lietuvoje Christopher Robbins, Lietuvos ambasadorius Jungtinėje Karalystėje Justas Vincas Paleckis. Iš oro uosto princas Charles ir jį lydinti 12 žmonių delegacija išvyko į Prezidentūrą, kur Baltijoje saleje jį priėmė prieš valandą iš Varšuvos grįžęs prezidentas Valdas Adamkus (dešinėje). Po susitikimo princas išvyko į Antakalnio kapines, kur padėjo gėlių prie paminklo 1991 sausio 13-osios aukoms atminti. Tai yra pirmasis princas Charles vizitas į Lietuvą. Gedimino Ziūnaitis (Elta) nuotr.

Rytų ir Vakarų Europa turi uždaryti kelius terorizmui

Varšuva, lapkričio 6 d. (BNS) – Lietuvos prezidentas Valdas Adamkus paragino Rytų ir Vidurio Europos valstybes sutelkti savo antiteroristines pastangas ties kova su nelegalia migracija ir narkotikų srautais per jų teritorijas, taip pat pinigų plovimu ir korupcija.

V. Adamkus, kalbėjęs antradienį Varšuvoje vykusioje tarptautinėje antiteroristinėje konferencijoje, pabrėžė, kad Rytų ir Vidurio Europa pirmiausia yra tranzito regionas, todėl „mūsų bendradarbiavimas gali būti ypatingai efektyvus uždaranč kanalus, kurie maitina teroristines organizacijas“.

„Korupcija, prekyba narkotikais, pinigų plovimas, nelegali migracija, nusikalstamumas yra tik keletas sričių, kuriose mūsų valstybės dirbo sunkiai, bet nevisuomet veiksmingai. Turi būti sukurtas naujas mechanizmas, kuris padėtų mūsų valstybėms išplėsti bendradarbiavimą įvairiais lygiais ir nuolatiniu pagrindu“, sakė Lietuvos prezidentas.

Savo kalboje V. Adamkus minėjo ir moralinę Vidurio bei Rytų Europos priedermę padėti JAV, vadovaujantį anti-teroristinei kampanijai „Sun-kiais mūsų šalims laikais tikėjimės Amerikos pagalbos. Dabar Amerikai reikia mūsų pagalbos – greitos ir nuolatinės“, sakė V. Adamkus.

Prezidentų susitikimas Varšuvoje surengtas, siekiant sutelkti regioną kovoję prieš terorizmą, apsvaistinti NATO raidos perspektyvas. Susitikime dalyvavo Albanijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Bulgarijos, Čekijos, Estijos, Latvijos, Kroatijos, Vengrijos, Moldovos, Rumunijos, Slovakijos, Slovėnijos, Ukrainos, Jugoslavijos bei Makedonijos prezidentai arba jų deleguoti atstovai. Stebėtojų teisėmis prezidentų susitikime dalyvavo JAV, Rusijos, Baltarusijos ir

Turkijos pasiuntiniai. Tarp konferencijos dalyvių buvo Jungtinių Tautų, Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos, NATO ir Europos Sąjungos atstovai.

JAV nori atimti pilietybę iš žydų naikiniu įtariamo lietuvio

Vašingtonas-Vilnius, lapkričio 6 d. (BNS) – JAV Teisingumo departamentas siekia atimti JAV pilietybę iš Čikagoje gyvenančio Josefo (Juozo) Guzulaitis, kuris įtariamas dalyvavęs persekiojant žydus Antrojo pasaulinio karo metais. Pilietybės atėmimo procedūrą departamentas paskelbė pirmadienį.

Pasak pranešimo spaudai, atimti pilietybę iš J. Guzulaitis siekiama remiantis tuo, kad jis dalyvavo persekiojant žydus ir kitų tautybių asmenis, kai tarnavo sargybiniu dviejoje nacių koncentracijos stovyklose. Čikagos apygardos teismas ir JAV generalinio prokuroro atstovybė Čikagoje tvirtina, kad J. Guzulaitis, kuriam dabar 77-eri, buvo sargybiniu Maidaneko mirties stovykloje, įkurtoje nacių okupuotoje Lenkijoje, ir Hersbruko prievartinio darbo stovykloje Vokietijoje.

Kaltinotai taip pat teigia, kad J. Guzulaitis tarnavo nacių sargybiniu per gėdingą „mirties žygį“ iš Hersbruko į Dachau koncentracijos stovyklą 1945 m. balandį. Pasak pranešimo, tų patių metų spalį J. Guzulaitis Munchene atpažino du sunaikinimo per holokaustą išvenkę asmenys. J. Guzulaitis buvo laikomas įkalintas iki 1947 metų.

Po to, kai JAV valdžia prarado originalius suėmimo dokumentus, įskaitant ir išsivertusiųjų nuo holokausto parodymus, J. Guzulaitis buvo paleistas.

1950 m. atvykęs į JAV, J. Guzulaitis šios valstybės pilietybę gavo 1964 m. Teisingumo departamento pareikšime teis-

* Su JAV diplomatinio pašto į Lietuvą atkeliavusi juodligės užkrato turinti pašto siunta bendrovės „Lietuvos avialinijų Cargo“ krovinių terminale nepaliko jokių pėdsakų. Tai patvirtino Vilniaus visuomenės sveikatos centro specialistai, tikrinę bendrovės krovinių terminalą. Abejonių dėl juodligės užkrato buvo kėlę po to, kai paašškėjo, jog viename iš penkių JAV ambasada Lietuvoje adresuotų diplomatinio pašto maišų aptikta juodligė sukeliančių bakterijų. Pasak pranešimo, hermetiškai uždaryti diplomatinio pašto maišai sandėlyje nebuvo atidarinėjami, o juos lietu terminale darbuotojai dėvėjo specialią aprangą, mūvėjo batus ir pirštines, todėl pavojingos bakterijos nepateko į aplinką ir neužkrėtė žmonių. Nuo šiol JAV diplomatinio pašto siuntos bus atskirtos nuo kitų valstybių diplomatines korespondencijos. (BNS)

* Krašto apsaugos ministerijos vadovybė domėjosi saugos priemonėmis viename iš strateginių Lietuvos objektų – bendrovėje „Mažeikių nafta“. KA ministras Linas Linkevičius kartu su viceministru Povilu Malakausku antradienį lankėsi įmonėje, kur susitikimo su bendrovės vadovais ir aptarė ilgalaikius bendrus veiksmus saugumo srityje, tarėsi dėl glaudaus bendradarbiavimo su įvairiomis valstybinėmis institucijomis. „Mažeikių nafta“ neseniai pertvarkė savo apsaugos tarnybą, didindama apsaugos sistemos pajėgumą. (BNS)

JAV Teisingumo departamento pranešime nenurodoma, iš kur kilęs J. Guzulaitis, kur jis gyveno prieš tarnybą naciams.

Lietuvos generalinės prokuratūros Specialiųjų tyrimų skyriaus vyriausiasis prokuroras Rimvydas Valentukevičius antradienį sakė, kad apie J. Guzulaitį Lietuvos pareigūnai neturi jokios informacijos ir neatlieka jo veiklos tyrimo.

* Lietuvos ambasados Izraelyje atstovai antradienį įteikė šios valstybės Teisingumo ministerijos darbuotojams prašymą išduoti Lietuvai dabar Izraelyje gyvenantį 81 metų Nachmaną Dušanskį, kuris Lietuvoje kaltinamas genocidu per sovietų okupaciją. Lietuvos generalinė prokuratūra ketiną kartą prašę Izraelio Teisingumo ministerijos apklausti liudytoją N. Dušanskį, tačiau gaudavo neigiamą atsakymą. (BNS)

* Baltijos Asamblėjos tarptautinė literatūros premija šiemet skirta lietuvių rašytojui Justinui Marcinkevičiui, mokslo premija – estų mokslininkui Raimo Pullat, dailės premija – latvių režisieriui, tapytojui ir grafikui Ilmarui Blumbergiui. J. Marcinkevičius apdovanotas už pastarųjų metų eilėraščių rinkinius ir estų tautosakinio eposo „Kalevi-poezas“ („Kalevo stūnas“) vertimą į lietuvių kalbą. (BNS)

Pasaulio naujienos

(Remiantis AFP, Reuters, AP, Interfax, ITAR-TASS, BNS žinių agentūrų pranešimais)

Varšuva. JAV prezidentas George W. Bush Varšuvoje aptarti kovos su terorizmu susirinkusiems Rytų Europos vadovams antradienį pareiškė, kad terorizmas „vėl kelia grėsmę laisvei“, kaip anksčiau Sovietų sąjungai. Jis taip pat įspėjo, kad Osama bin Laden ir jo teroristų tinklas „al Qaeda“ siekia įsigyti cheminių, bakteriologinių bei branduolinių ginklų, ir paragino afganus, kuriems jau gana Talibano režimo, padėti surasti besislapančią įtariamą rugsejo 11-osios išpuolių prieš JAV organizatorių. G. W. Bush palygino „al Qaeda“ su pastarojo pusės šimtmečio „fasistiniais ir totalitariniais“ režimais. Pirmą kartą G. W. Bush apkaltino O. bin Laden grupuotę bandymu įsigyti branduolinių ginklų ir susiejo ją su juodligės protrikiu Amerikoje, kurio metu jau žuvo 4 žmonės.

Berlynas. Vokietija, siekdama paremti JAV vadovaujamą karą operaciją prieš Talibano režimą, yra pasirengusi į Afganistaną nusiųsti iki 3,900 savo karių, antradienį Berlyne pareiškė Vokietijos kancleris Gerhard Schroeder. Pasak jo, šie kareiviai daugiausia atliks pagalbinį vaidmenį. Kancleris sakė, kad paskelbdamas apie vokiečių karių pasirengimą vykti į Afganistaną, jis atsakė į JAV prašymą suteikti pagalbą, tačiau pabrėžė, kad Vašingtonas nepasiekė Vokietijos „nei dalyvauti oro smūgiuose, nei dislokuoti sausumos kariuomenę“.

Varšuva. Lenkijos kariai yra pasirengę vykti į Afganistaną dalyvauti karo operacijose, tačiau iki šiol su tokiu prašymu ir mus nesikreipė nei JAV, nei NATO, pareiškė Lenkijos gynybos ministerijos atstovas spaudai, pulkininkas Eugeniusz Mleczak. Jis taip pat paneigė informaciją, jog JAV ir Lenkijos specialistai veda konsultacijas dėl galimo lenkų kareivių dalyvavimo Afganistano operacijose.

Vašingtonas. JAV kariuomenės vadovybė mano, kad Afganistaną valdantis Talibano judėjimas patyrė „didžiulį“ nuostolių, pirmadienį pareiškė Pentagono atstovas spaudai, kontradmirolas John Stufflebeem. Talibanas neperneša, kokį kariuomenės skaičių prarado per JAV vykdomos bombardavimus Afganistaną, tačiau „mes manome jį esant didžiulį“, sakė jis. JAV vadovaujamos koalicijos oro atakos taip pat susilpnino Osama bin Laden tinklą „al Qaeda“, žymiai apribodamos jo judėjimo galimybes Afganistane, sakė J. Stufflebeem. „Mes atėmėme galimybę naudotis treniruotimi stovyklomis, sunaikinome tą jos infrastruktūros dalį, apie kurią žinojome, mes smogiame į tuos urvus, kuriuos jį suzinajome naudojant arba naudojant anksčiau“, sakė kariškis.

Islamabadas. Pakistanas įsikūrusi naujienų agentūra „Afghan Islamic Press“ (AIP) antradienį pranešė, kad nuo JAV karinės kampanijos Afganistane pradžios čia žuvo 633 civiliai gyventojai ir buvo numušti keturi amerikiečių kareiviai. Talibanas oficialiai skelbia, kad nuo oro antskrydžių pradžios spalio 7 d. Afganistane jau žuvo daugiau nei 1,500 žmonių, tačiau Vašingtonas kaltina Kabulą „akivaizdžiai perdėdant“ šiuos skaičius.

New Yorkas. Pentagonas labai vertina Rusijos teikiamus JAV svarbius žvalgybos duomenis apie Afganistaną, antradienį pranešė laikraštis „The New York Times“. Pasak jo, savo pavarde nurodęs JAV gynybos ministerijos pareigūnas patvirtino, kad „Rusija teikia itin vertingą pagalbą atpažįstant olas, tunelius ir vadovavimo centrus“, kuriais naudojasi talibai. „Rusai mums labai padeda. Iš jų gauname daug informacijos. Problema yra tik tai, kaip susieti ją atsirinkti“, sakė Pentagono darbuotojas.

Londonas. Suėmus arba nužudžius Osama bin Laden, jo organizacija „al Qaeda“ gali ir toliau rengti teroristinius išpuolius, antradienį įspėjo Didžiosios Britanijos užsienio reikalų sekretorius Jack Straw. Interviu laikraščiams „The Times“ jis išreiškė nuomonę, kad „al Qaeda“ priklausančios kuopelės dar kurį laiką gyvuos, net jeigu Afganistane ši organizacija bus sunaikinta. Sekretorius palygino apie O. bin Laden susikūrusį asmenų kultą su Adolf Hitler asmenų kultu ir teigė, jog jis esąs „panašus į nacių fenomeną“. J. Straw apibūdino įtariamąjį teroristų vadeivą bin Laden kaip „beprotį ir psichiškai nesveiką žmogų“. „The Times“ šiuos ministro komentarus vertino kaip „iškvėpą pripažinimą, kad neigiamas Vakaru propaganda prieš bin Laden asmenybę buvo nepakankama“. J. Straw pripažino, kad JAV vadovaujama antiteroristinei koalicijai prieš 2-3 savaites buvo iškilęs pavojus pralaimėti propagandinį karą.

Jekaterinburgas, Rusija. JAV generalinis konsulas Jekaterinburge (Urale) antradienį gavo Sverdlovskos srities valstybinės sanitarijos ir epidemiologijos centro pranešimą, kad viename iš diplomatinio pašto maišų rasta juodligės sporų. Juodligės sporų šaltinis nenustatytas, nors tyrinėjant atliktas centras pranešė, kad sporų rasta maišo viduje. Konsulatas dirba įprasta tvarka, bet vienas jo darbuotojų nuo spalio 26 d. profilaktiškai vartoja antibiotikus.

Cėchenijoje kuriamas naujas himnas ir herbas – vyksta konkursas, kurio dalyviai kviečiami siūlyti, kuo pakeisti Ičkerijos vilkį ir tokias eilutes iš dabartinio himno kaip „...vergaus nebūsim niekas niekada, mirtis ar laisvė – išeitis viena“. Beje, ir naujajame himne autorių prašoma pristatyti cėchenus kaip karių, praneša internetinis laikraštis „Gazeta.ru“.

Madride sproguis sprogmėnų prikrautam automobiliui, antradienį buvo lengvai sužeistas vyriausybės pareigūnas bei dar 98 žmonės, 4 iš jų – sunkiai. Atsakomybės dėl sprogdinimo iš karto niekas neprisėmė, tačiau policijos viršininkas nedelsdamas apkaltino baskų separatistų organizaciją ETA, kuri jau prisiėmė atsakomybę už du sprogmėnų prikrautų automobilių sprogdinimus, įvykdytus Ispanijos sostinėje rugpjūčio 27 ir spalio 12 d. Žmonės per šiuos sprogdinimus nežuvo.

Vašingtonas. JAV kariškiai tikrina tris oro uostus Tadžikijoje, norėdami įsitikinti, ar juos įmanoma paversti bazėmis, iš kurių JAV pajėgos galėtų rengti antskrydžius prieš Afganistaną.

KALENDORIUS

Lapkričio 7 d.: Ernestas, Go-tautė, Karina, Rufas, Sirtautas.
Lapkričio 8 d.: Domantė, Gedvy-das, Gotfridas, Severinas (Severas), Svirbutas, Viktorinas.

DINGUSIO PASAULIO PROFILIAI

IGNAS MEDZIUKAS

Antrinis šios knygos pavadinimas: Rytų Europos žydų gyvenimo memuarai prieš Antrąjį pasaulinį karą.

Knygos autorius Kirsz Abramowicz, gimęs 1881 m. Aukštadvario apylinkėse, Trakų apskr., kur jo tėvai turėjo ūkį. Budamas 14 metų, jis buvo išvežtas į Vilnių. Ten pasimokęs dvejus metus, buvo priimtas į žydų mokytojų institutą, kuriame buvo ruošiami mokytojai žydų pradžios mokykloms. Šalia mokytojo užsiėmimo jo antrasis pašaukimas buvo bendradarbiavimas spaudoje. Jis priklausė žydų rašytojų ir žurnalistų sąjungai Vilniuje.

1939 m. vasarą, gavęs vyresniojo brolio, gyvenusio Kanadoje, pakvietimą, išvyko susipažinti su Šiaurės Amerika. Tuo metu prasidėjo Europoje karas ir jis negalėjo grįžti atgal. Autorius patyrė skaudžią žinią, kad Majdanek lageryje žuvo jo žmona. Gyvendamas Amerikoje, užsiėmė žurnalistika, rašydamas straipsnius žydų periodinėje spaudoje. Mirė New York'e 1960 m. senelių namuose.

Autoriaus atsiminimų knyga iš Rytų Europos žydų gyvenimo buvo išleista 1958 m. žydų kalba (Yiddish edition) „Farshvundene geshtalt“ (Dingusio pasaulio profiliai). Šis aprašė, ką matė, kas vyko pirmojo dešimtojo amžiaus pusėje; buvo liudininkas kultūrinių pasikeitimų žydų gyvenime. Visa tai jis skelbė spaudoje 1920-1955 m. Jo atsiminimai apima žydų, gyvenusių kaimuose, mažų miestelių vietovėse ir Vilniuje (Lietuvos Jeruzalė) gyvenimą bei papročius. Šalia to jis aprašė ir žymesnių veikėjų žydų bendruomenėje gyvenimą bei darbus.

Pirmame skyriuje autorius rašo apie Lietuvos žydų, gyvenusių kaimuose, papročius bei užsiėmimą. Žydai buvo siuvėjai, batusiuviai, mūrininkai, dailidės, raičiai, miško kirtėjai bei sielininkai, gaminavo derą ir degutą, gėdindavo kalkes, buvo daržininkai, sodų nuomininkai, užsiėmė pievo pardavimu, laikydavo ūzių namus, nuomodavo malūnus, užsiėmė transportu, vežiojo keleivius ir prekes.

Kaimuose gyvenančių žydų skaičius sumažėjo 19 amž. gale, nes rusų valdžia įvedė suvaržymus. Žydai kėlėsi į miestelius ar emigravo į užsienį.

Aprašomas Aukštadvario miestelis, buvęs netoli Lenkijos sienos. Artimiausia geležinkelio stacija buvo už 35 kilo-

metrų. Apylinkėse gyvenusių žydų šeimų mirusieji buvo laidojami Aukštadvario kapinėse. Mieste gyveno 65 žydų šeimos ir maždaug tiek pat ne-žydų. Kiekviena žydų šeima turėjo vidutiniškai daugiau kaip 2 vaikus. Prieš I pasaulinį karą žydų šeimose turėdavo 4-5 vaikus. Krautuvų buvo apie 30, vėliau sumažėjo iki 17-os. Priežastis — aukšto mokesčiai ir per mažas prekių poreikis. Krautuvinių pajamos buvo mažos, todėl kiti užsiėmė šalutiniais darbais, pavyzdžiui, vežiojo keleivius. Dar kiti pirkė gyvulius, juos pjovė ir pardavinėjo mėsą. Maitinosi prastai. Vyresnieji valgydavo tik du kartus per dieną. Kasdieninis valgis — sriuba su šiek tiek mėsos, joje arba pieniška sriuba su duona. Jie sakydavo — „ko čia rūpintis maistu — svarbu palaikyti kūną ir sielą kartu“. Šeštadieniais buvo valgomą geriau: supapota silkė, mėsa ir kugelis. Del prasto maisto nebuvo nutukusių žmonių.

Kaip kitiuos miestuose, taip ir Aukštadvarie, jaunimas mėgo šoti futbolą. Susiorganizavo 30 vyrų „Makabi“ komanda. Jie pasikviesdavo iš kitų miestų komandas rungtynėms.

Emigracija vyko į Ameriką, Kanadą ir Afriką. Iš išvykusių buvo laukiami laišku ir pinigų. Emigruodavo dažniausiai vyrai. Todėl merginoms ištėkėti nebuvo lengva. Tėvai turėdavo duoti kraštui. Paskutiniu metu vedybos buvo be jokio kiško; anksčiau trukdavo traukti dieną, su muzika, gausiais valgiais ir gerimais. Dovanos iš Amerikos davė svarbi šeimos biudžeto dalis. Penkių asmenų šeimai pragyventi reikėjo 25 dol. mėnesiui. 1925 m. kilogramas duonos buvo 2½ JAV cento, kilogramas mėsos 9 ar 10 centų, kilogramas sviesto 25 centai, kibiras vėsnų — 10 centų.

Aukštadvario gyventojai, susirgę kreipdavosi į feldšerį, kurį vadino „profesorium“. Netoli miesto gyveno kitas gydytojas, bet dažniausiai visi naudojo feldšerio pagalbą. Jis duodavo ir savo vaistus, nors mieste buvo vaistinė. Daug kas tikėjo burtais.

Grupė 5-6 šeimų pasisamdavo mokytoją, kuris mokė skaityti Bibliją, hebrajų kalbą, gamtos mokslų ir lietuvių kalbos. Miestelyje buvo lietuvių progimnazija, kurioje mokėsi 8 žydai. Turtingieji savo sūnus siuntė į didesnius miestus; vienas rusų

gimnaziją Kaune, kitas hebrajų (Yeshiva) mokyklą Slabotkėje (Viljampolėje).

Kai reikėdavo pasidalinti palikimą, kildavo dideli ginčai, ypač tarp mirusiojo žentų. Žydų santykiai su krikščionimis nebuvo blogi, pogromų baimės nebuvo. Miesto taryboje buvo žydų tautybės jaunuolis sekretorium. Lenkams okupavus, jis tapo viršininko sekretorium. Kai miestas perėjo lietuvių valdžiai, jis greit puikiai išmoko lietuvių kalbą ir buvo išrinktas valsčiaus sekretorium. Vėliau dėstė vokiečių kalbą lietuvių progimnazijoje. Pagaliau išlaikė egzaminus ir įstojo į Lietuvos universitetą.

Lietuvos žydai maistui daug dėmesio neskyrė. Valgė, kada turėjo laiko. Svarbiausi patiekalai buvo juoda duona, bulvės ir rūgšti sriuba su burokais, kopūstais, rūgštyne, pagerinta grietine ar rūgščiu pienu.

Lietuvoje žydams bulvės buvo kaip maną, įvairiai paruoštos. Vargniausias žydų stengėsi turėti žiemai 35 pūdus bulvių, kurias laikė rūsiuose. Valgyti silpnę su kepta bulve buvo skanumynas. Duona kiekviena šeima keptavo pati.

Aukštadvario žydai rūpinosi sargančiais psichinėmis ligomis. Jis tekdavo į Butrimonis pas tožorius, kurie tokius ligonius gydavo burtais, rūkydami žoles, kalbėdami ar giedodami paslaptingus užkeikimus. Ligonius veždavo į Leipalingį, Deksnius ir kitas kolonijas netoli Valkininkų.

Antrame knygos skyriuje aprašoma reformos ir maištai prieš Pirmąjį pasaulinį karą. 1901 m. Rusijos caro vidaus reikalų ministras Vilniaus gubernatorium pasukrė Peter von Wahl, buvusį St. Victorburgo merą, alkoholišką ir ciniką. Jam atvykus į Vilnių, įvyko demonstracijos. Policijos viršininkas Nazimov įsakė „mušti niekšus“. Daugelį demonstrantų buvo sužaloti, kiti areštuoti, nuplakti rykštėmis: vėliau šie gavo po šimtą rykščių, kiti demonstrantai — po penkiasdešimt. Gegužės 6 d. 11 val. naktį, gubernatoriui išėjant iš cirkio, batusiuvys Hirš Lekert šovė į gubernatorių ir sužeidė jo koją. Areštuotas jis buvo nuteistas mirties bausme pakariant. Šnipiškėse buvo įrengtos kartuvės ir gegužės 28 d. bausmė įvykdyta.

Šiame skyriuje rašoma apie Rusijos kalėjimus. Autorius buvo žydų valdiškos mokyklos vedėjas pavaduotojas Jekaterinosle ir studijavo Charkovo universitete. 1906 m. spalio mėn. buvo šaukiama Bundo (Žydų darbininkų unijos) kom-

ferencija, į kurią jis buvo pakviestas svečiu. Kai nurodytu adresu nuėjo, prie durų buvo areštuotas ir nuvežtas į kalėjimą, kur išbuvo keletą mėnesių. Vėliau amnestuotas, bet atleistas iš darbo.

Nors 1905 m. revoliucija prieš carą nepavyko, bet vis tik pasėkė liko. Buvo leista steigti privatus aukštesnias mokyklas. Be kitų vietovių ir Vilniuje buvo įsteigta žydų gimnazija. Rusijos švietimo ministras leido išduoti žydų gimnazijos abiturientams diplomus, jei egzaminuose dalyvaus švietimo ministerijos atstovas. H. Abramowicz buvo atleistas iš mokytojo pareigų Gomelio žydų gimnazijoje. Grįžęs į Vilnių, jis gavo darbą žydų kredito draugijos banke.

Trečiame šios knygos skyriuje rašoma apie Pirmąjį pasaulinį karą ir po jo. 1915 m., rusams pasitraukiant iš Vilniaus, buvo suorganizuota savivaldybės milicija, į kurią įsijungė H. Abramowicz. Kazokai siautė miesto gatvėse. Rusai pasitraukdami šaukė: „Žydai, jūs laukiate vokiečių“. Kiti sakė: „Žydai! Šnipai!“

Iš pradžių miestuose pasirodė vokiečių žvalgiai, o po to pestininkai ir kavalerija. Žmonės išėjo ir gatvės jų pažūrė. Būdamas milicininkas, rašo Kirsz Abramowicz, išėjau žmones, kad jie išsikirstytų, gavau komplimentų: „Žydowska milicija“ (žydų milicija).

Vokiečiai įvedė griežtą tvarką. Viskas buvo suvaržyta. Įvedė rekvizicijas, maisto pasikėlimą, kontroluojamas. Atimtinėjami arkliai, kurie turėjo būti registruojami ir ženkliniai. Miestietiai bado. Išsivystė spekuliacija, kyšininkavimas. Darbininkai imami prievartos darbams: miškų kirtimui, kelių taisymui. Kazlų Rūdoje 3,000 vyrų kirtu mokėsi. Papilė dirbo prancūzų belaisviai. Dėl sunkių sąlygų, jie dažnai mirė. Tada buvo pakeisti vietiniai darbininkai. Maistas buvo prastas: kilogramas duonos keturiems vyrams pusryčiams su kava, pietums litras sriubos apgėdusių burkų, kartais ropių ar džiovintų bulvių. Vakarienei duodama šaukštas uogienės ir juoda kava. Užmokėstis pinigais 30 pfeningų dienos. Vokiečiai vietinius žmones laikė kaip gyvulius. Žydams buvo šiek tiek geriau, nes jie galėjo su vokiečiais susikalbėti.

Pokaryje įsigalėjo banditai, buvę rusų belaisviai bėgėsi naktimis, kankino žmones. 1919 m. balandžio mėn. Vilniuje buvo badas. Sunku buvo gauti maisto. Kas galėjo, bėgo

iš Vilniaus. Abramowicz tėvai gyveno 60 varstų (vienas varstas lygus 1.0668 km) nuo Vilniaus. Raudonarmiečiai visur ieškojo maisto ir jį atimino iš ūkininkų. Tėvų ūkis buvo už 7 varstų nuo lietuvių ir bolševikų fronto. Bolševikams užėjus, buvo suorganizuoti revkomai, vadovaujami 17 ar 18 metų jaunuoliai. Bolševikai konfiskavo jo tėvo 2 karves ir arkli, 60 pūdų (pūdas lygus 40 svarų) grūdų, kurie buvo pakelti sėjai. Netoli vyko kovos bolševikų su lietuviais, kuriems talkininkavo vokiečiai.

Pasklidus žinioms, kad Vilniaus miestas užimtas lenkų, bolševikai traukėsi Daugpilio link. Aukštadvarį užėmė lietuviai ir vokiečiai. Tai buvo labiausiai pageidaujami okupantai. Abramowicz, nepasidamas pavojingo kelio per frontus, pasiekė Vilnių, kur gyveno jo šeima. 1919 m. balandžio 19 d. lenkams užėmus Vilnių, prasidėjo pogromai. Nužudyta 100 žydų, sužeista 400.

1920 m. liepos mėn. bolševikai stūmė lenkus link Varšuvos ir užėmė Vilnių. Po to Vilnių užėmė lietuviai. Bet lenkų legionieriai, vadovaujami gen. L. Želigovskio, nesutiko su pasirašyta Suvalkų sutartimi, kurio Vilnius paliktas Lietuvai, užėmė Vilnių. Buvo įkurta Vidurinė Lietuva, vėliau prijungta prie Lenkijos.

Skyriuje apie žydų jaunimo paruošimą specialybei tarp dviejų pasaulinių karų rašoma, jog baigiantis 19 amžiui Rusijos žydai ėmė rūpintis paruošti jaunimą praktiškoms specialyboms, kaip šaltkalviams, dailidės ir pan. Ypač tuo rūpinosi žydų kolonizacijos draugija. Amatų mokyklos berniukams ir mergaitėms buvo steigiamos daugely miestų. Į jas galėjo stoti baigusių tamtoros kursą berniukai. Čia buvo mokoma metalo darbų, šaltkalvystės, elektronikos, braižybos, piešimo, skulptūros. Vilniuje klestėjo medžio apdirbimo pramonė. Buvo gaminami baldai, langų rėmai, durys naujiems pastatams. Batų siuvimas buvo kita pramonės šaka, kurioje dirbo daug žydų darbininkų. Buvo atidaryta mokykla mergaitėms, kurioje buvo mokoma siuvimo bei siuvinėjimo specialybės. Buvo atidaryti vienerių metų siuvėjų kursai. Geriausi siuvėjai buvo laikomi žydai.

Tarp dviejų pasaulinių karų Lietuvoje ir Vakarų Gudijoje buvo 25 žydų kaimai. 18 km atstume nuo Vilniaus Wieluczai vietovėje buvo įkurta žydų žemės ūkio mokykla, kuri sėkmingai veikė keletą metų.

Nukelta į 6 psl.

DRAUGAS, 2001 m. lapkričio 7 d., trečiadienis

3

Danutė Bindokienė

Tai ne Valančiaus Mikė melagėlis

Kadangi dar nepasibaigė vyks. Motiejus Valančiaus jubiliejui skirti metai, ne pro šalį prisiminti jo didaktinę apysakaitę vaikams apie padikusį berniuką Mikę, kuris mėgo pameluoti. O gal tik smagius pokštus, tinkamus paerzinti suaugusiems ir prasikandinti paprasto kaimo pie-
menuko monotoniškų dienų slinkti. Jis labiausiai mėgo šaukti, kad štai vilkas pjauna aveglės. Kai kaimo gyventojai atveddavo bandos gelbeti, Mikė net susierisdamas kvatodavosi. Kol vieną dieną tikrai iš girios išnirio vilkas ir įsisuko į avių būrį. Deja, niekas vaiko riksmu nebetikėjo...

Tokia pasaka žinoma ir Amerikoje, kuri dabar atsidūrė pavojaus zonoje. Bene pirmą kartą savo palyginti saugios istorijos slinktyje. Kai karo ugnimi liepsnojo Europa ir kiti žemynai, amerikiečiai savo valstybėje jautėsi kone nepaliečiami, pasitenkindami patarimų, labdaros nukentėjusiems teikimu, o kartais ir savo karinių dalinių pasiuntimu, kad padėtų pakreipti karo eigą norima linkme.

Tai, kas atsitiko rugsėjo 11-ąją, kas vyksa šiuo metu, daugeliui yra ir nesuprantama, ir kelia paniką. Tikroji teroristų auka buvo ne World Trade centro dangoraižiai ar JAV karinės vadovybės pastatai, bet saugios, o kartais ir pleštės išplėtos ir iš aukščiausių valdžios viršūnių, ir iš eilinių JAV gyventojų. Net beveik dviem mėnesiams pralinkus nuo teroristų išpuolių, niekas negali laiduoti, kad rytoj bus saugesnis ir gyvenimas vėl tekės įprasta vaga. Nepaisant nuolatinių užtikrinimų, kad oro uostuose saugu, kad niekas daugiau negalėtų pagrobti lėktuvo skrydžio metu; kad pastuose imasi įvairių apsaugos priemonių ir nebereikia bijoti juduligės bakterijų, gyventojai pradeda nebetikėti, nes pavojingos situacijos tebesikartoja.

Nepadeda ir įvairūs, ypač aukštų valstybės teisėsaugos pareigūnų, perspėjimai, kad štai yra „patikimų žinių apie galimą naują teroristų išpuolį“. Nei kur, nei kada, nei kuo būdu tas išpuolis gali įvykti, nepasakoma, bet visgi patariama pasisaugoti...

Prieš kelias dienas pasigirė užuominos, kad gali būti pasiekinta į didžiulius Kalifornijos tiltus, ypač „Golden Gate Bridge“ San Francisco

mieste. Valstijos gubernatorių stengėsi raminti gyventojus, kurių galbūt tūkstančiai kelis kartus per parą pasinaudoja tuo tiltu. Bet kas gali užtikrinti jų ir tilto saugumą?

Kalbama ir apie branduolinių elektros jėgaines, kurias — bent Illinois valstyje — jau pavesta saugoti tautinės gvardijos kariams. (Juk ir Amerika ne kartą pritarė raginimams uždaryti Ignalinos AE, nes esanti saugaus, o šian dien ne kiek saugesni, tik dėl kitos priežasties, yra jos paties gausus AE tinklas.) Netoli Kalifornijos (gal ir kitų valstijų) tiltų, Čikagos dangoraižių miesto centre, branduolinių elektros jėginių ir kitų svarbių objektų jau uždrausti lėktuvų skrydžiai, kad nepasikartotų New Yorko ar Vašingtono atvejais. Prie įvažiuojamų, privažiavimų statomos užtvaros, visi įeinantys stropiai tikrinami... Ar tai ne karo stovis krašte, kuris save visuomet laikė saugiausiu pasaulyje?

Dabar jau kalbama apie galimus išpuolius, pasinaudojant sunkvežimiais. Rūpestis pagristas. Juk 1993 m. į to paties World Trade Center garažą įvažiuavo sunkvežimiai su sprogmenimis. Tiesą, tuomet pastato nesugriovė, bet nukentėjo daug žmonių, buvo ir žuvusių. Vos pora metų pralinkus, bomba sunkvežimyje visiškai sunaikino valdišką pastatą Oklahoma City mieste. Žuvo 168 žmonės. Sunkvežimiais pasinaudojo teroristai Kenijoje, Tanzanijoje ir kitur išsprogdydami JAV ambasadą. Tačiau sunkvežimiai yra Amerikos gyvenimo būtinybė — jais keliaujama gaminių, prekių ir kiti svarbūs moderniojo gyvenimo reikmenys. Miestai, keliai ir greitkeliai pilni sunkvežimių, vežančių skystą kurą, chemikalus, sprogmenis, net branduolines atliekas. Visame krašte kasdien sunkvežimiais keliauja apie 770,000 pavojingų krovinių. Ar įmanoma visus juos patikrinti ir užtikrinti, kad vairuotojai neteroristai? Juo labiau, kad kai kuriose valstijose (taip pat ir Illinois) nėra labai nuojautybiškai sunkvežimio vairuotojų teises net be reikiamo pasiruošimo ar egzaminų...

Perspėjimai saugotis teroristų yra naudingi, bet būtų daug naudingiau, jeigu už tų perspėjimų stovėtų kažkas konkretnesnis, kuo galėtume tikėti ir pasitikėti.

šynais. Prieš 50 milijonų metų panašios pušys čia varvino gintarų sakas, o visai neseniai, gal tik prieš 1000 metų,

kuršiai skaptavo gintarinius dievukus, vėrė karolius ir aukas aukojo Bangpūciui.

(B.d.)

ŽVILGSNIAI

NIJOLĖ JANKUTĖ

Nr.26

Šį parką vasaros metu aplankė arti 1 mln. turistų. Be to, Kuršių Nerija pripažinta pasaulio vertybe ir įtraukta į UNESCO gamtos paveldo sąrašą. Čia auga net 34 rūšių nykstančių augalų; 14 rūšių retų vabzdžių; čia gyvena labai retas šikšnosparnis — šikšniukas nyktukas.

Juodkrantė

Nepaisant vardo, nieko juodo čia nebuvo. Saulės, dangaus ir marių blizgesys, vėjo gaudimas, mėlynai, rudi žvejų namukai, liejos ir šviesiai akvarelių. Vaikštinėjome pamariu, L. Rėzos gatve ir užsukom į skulptūrų parką, vardu „Žemė ir vanduo“. Tai buvo plati pamario promenada nustatyta įvairaus dydžio, įvairių formų akmenų skulptūromis. Stovėjo jos čia rimtos ir tvirtos, tar-

Raganas, laumes, diedus ir vėlnius

„Jis gyvenimo vėlių bei vėlnių“ vadinosi stora dr. Jono Basanaviciaus knyga mano tėvo bibliotekoje. Ją dažnai var-tydavau, ieškodama pačių drausimų pasakų, kurias „brausiu“ pasakų, kurias „brausiu“, „perpasakodavau“, kad sutemus visos galėtumėm viena kita gaudinti. Kaip gaila, kaip gaila, kad ir jos, ir aš per anksti gimėm ir savo vaikystėje nematėm šio Raganų kalno. Ak, tai būtų buvęs mūsų pasakų vaizdinis iškūnijimas!

Dabar, kai pasaulio realybė kasdien darosi nepalyginamai baisesnė už baisiausią senosios pasakų Raganų kalno skulptūros — tik juokingi kvaili kipsai — Pinciukai, nusiminę vaiduokliai ir šluotas praradusios raganos. Visi jie iš šilto, jaukaus Lietuvos miško medžio, pamario tautodailininkų išmoningai sukurti, įdomūs pažiūrėti, nuotraukoję atminimui pasilaikyti. Juodkrantė, Nuodėmių slėny, dar 18 a. žvejai aukodavę jūros dievams aukas ir teisdavę nusidėjėlius. Tame slėnyje nuo 1979 m. vyko kūrinių stovyklos, kuriose medžio skulptoriai darbavosi, sukurdami šį unikalų simpatinių baidyklų būrį.

Raganų kalno papėdėje radau keletą kioskų, prekiaujančių „raganiškais“ suvenyrais. Nusipirkau patį geriausią — spalvotom nuotraukom išpuošta, keturkalbė (lietuviškai, vokiškai, angliškai, rusiškai) knygtę „Lietuva. Juod-

krantė. Raganų kalnas“. Iš Juodkrantės pasukom skersai Neringą į Baltijos pusę. Po vėidrodėliais žaidžiantį Kuršių marių, Baltija šniokštė ir putojo. Baltutėlis smėlis, margi, vandens nugaros dūmė, putomis karūnuotos bangos priminė Mairomio neramios širdies žodžius — „Išsisupus plačiai vakarų vilnims...“ ir vėjavaiškius Binkio — „Vėjas atprunkščia nuo Baltijos...“

Šioj vandens ir smėlio harmonijoj gūdziu disonansu rėžėsi pilko betono keturkampis pastatas, aprūdijusiom durim, alyvuotas, šiukšlinas — tipingas sovietmečio statinys, padargų garažas — kvailios žmogaus „galybės terštis“ palikimas.

Graziuoju keliu traukėm tolyn į Nidą. Kokie skambūs ir keisti pakeles vietovų vardai: Avikainio ragas, Avino ragas, Naglių ragas, Žirgų ragas, Pervalka, Preila, Bulvikio jlinka ir pagaliau Nida, Parndžio jlinka. Žvilgsnis į

Nidą

Neringos gintarų ir gintarėlių vėrinį — didžiulius gintarų, įrėmintą kopomis ir pu-

Senoji Juodkrantė

**LIETUVOS VARDĄ REIKIA NE
KARTOTI, O ŠIRDY TURĖTI**

- Lietuvoje daug nerimo dėl mažųjų mokyklų naikimo, o tuo nerimu užsikrečia ir išeivija. Tai skausmingas procesas: mokytojai praranda darbą, kaimas, miestelis – kultūros židinėli.

- Paprastai kalbama apie 15-20 tūkst. vaikų, kurie eš nelanko mokyklos, bet tas skaičius miglotas. Niekas nežino, iš kokios statistikos jis atejęs ir nuolat kartojamas. Pradėjęs dirbti ministru, išsikeliau sau uždavinį ir Vyrtausybėje jau esame numatę įvesti sistemą, bet pati mokykla negali susikačiuoti. Kas tie

- Paprastai kalbama apie 15-20 tūkst. vaikų, kurie eš nelanko mokyklos, bet tas skaičius miglotas. Niekas nežino, iš kokios statistikos jis atejęs ir nuolat kartojamas. Pradėjęs dirbti ministru, išsikeliau sau uždavinį ir Vyrtausybėje jau esame numatę įvesti sistemą, bet pati mokykla negali susikačiuoti. Kas tie

– Esu kilęs iš Rietavo, čia baigiau vidurinę mokyklą. Mokėjau krepšinį, kitiems mokiniams kiaušius Šiauliuose. Esu įsigijęs matematikos ir fizikos mokytojo specialybę, vėliau – dar ir informatikos. Esu apgynęs socialinių mokslų daktaro disertaciją. Dirbau vakarinėje ir bendrojo lavinimo vidurinėje mokykloje. 6 metus dirbau mokyklos direktoriumi. Paliepė, Simono Daukanto vidurinėje mokykloje (dar 1968 m. mokykla – viena iš pirmųjų pavadinta šiuo vardu, – Paliepė palaidotas Simonas Daukantas). Kaip tik įtęsio Jonas ir Laima Šaltiai remia toliau.

Kalbējosi
Audrone V. Škiudaite

Emilija Sakadolskienė ir dr. I. Šturbas garbės nare Mairytė Speičienė

**Reitenschnitten
DRANGE!
773-585-9500**

Po \$30 (du kartus) A. ir B. Lesevičiūtės, Marija Remienė.
Po \$25 Stasė Kavaliūnienė, dr. J. Jakševičienė.
Po \$25 Genovaitė Musonis, Juzefa Šimaitienė, Sofija Vakselienė, Marija Stoškienė, Angelė Vencloviėnė, M. Černius, Nina Jurkšaitienė, Elena ir Stasys Baras, Danguolė Vitkus, Bronė Mikulskienė, Ona Kartanas, Alfonsa Laniauskienė, Bronė Pakalka, Birutė Podienė, Marija Noreikienė, Elvyra Narutienė, Danutė Vidžiūnas, Vasilevskienė Elena, Stefanija Mikaliukas, Gražina Miecevičiūtė.
Po \$10 Genė Blinstrubienė, Kostė Venskus, Janina Pileckienė, Jeronimas Gaizutis, Sofija Beigienė.
\$6 Birutė Razumienė.
Po \$5 Joana Ramanauskienė, Genovaitė Kiudulienė, Ona Norvilienė, Teresė Glambienė, Ona Mikenienė.

**Lietuvos Dukterų draugija nuoširdžiai dėkoja už
 ukas, kurių dėka mes tiesiame pagalbos ranką
 argstantiems.**

2002 metams išrinktas A.P.P.L.E. pirmininkas dr. Phillip Taylor paminėjo dr. doc. Algirdo Grigonio nuopelnus *in absentia*, nes dr. Grigonis tuo metu dalyvavo atskirame A.P.P.L.E. seminarų atidaryme Gelgaudiškyje. Tai buvo tik viena iš šešių vietovių, kurias applanė dr. Grigonis su A.P.P.L.E. lektorių komanda šią vasarą. 1991 m. vasarą A. Grigonis irgi dirbo Mokytojų kvalifikacijos kėlimo institute Baltupiuose, kai vyko pirmieji A.P.P.L.E. kursai. Pasisėmęs daugybės idėjų

šiuose kursuose dr. Grigonis prisidėjo prie specialiosios pedagogikos reformos Lietuvoje. 1996 m. jis, kartu su kitais A.P.P.L.E. dalyviais, įsteigė pirmąją ir ligi šiol vienintelę A.P.P.L.E. kuopą Lietuvoje. Šios Kauno kuopos veiklos sritis apėmia ne tik organizuojamus kursus mokslo metų ir vasaros metu, bet ir mokytojų metodinį centrą, kuris tarnauja visam Kauno rajonui ir už jo ribų. Dr. Grigoniui centrą įkurti ir išlaikyti padėjo A.P.P.L.E. lektorius ir tarybos narys dr. Karl Janowitz iš Pensilvanijos. Ne vienas dr. doc. Grigonio magistrantas iš Kauno Vytauto Didžiojo universiteto praleidžia daug laiko šiame centre. Per pastaruosius šešerius metus Kauno škyriaus specialiosios pedagogikos A.P.P.L.E. kursuose jau dalyvavo daugiau nei 2,600 Lietuvos mokytojų. Praėjus savaitei nuo kursų atidarymo dienos, G. Kuptinskienė ir dr. P. Taylor susirado Dr. Grigoniui kursuose Skaudvilėje, kur ir įteikė jam Garbės nario pažymėjimą.

Tikimės, kad ši graži A.P.P.L.E. tradicija tęsis ir toliau. Iš tiesų yra daug žmonių, kurie nusipelnė tokio pripažinimo. Todėl A.P.P.L.E. veikla ir yra sėkminga jau vienuolika metų, nes vis atsiranda žmonių, kuriems rūpi Lietuva, jos vaikai ir ateitis.

Gita Kunčinskienė

Pirmadienis, spalio 22-oji O'Hare oro uostas. Laukiame, pasitinkame „Ažuoliuką“, sugrįžtantį iš Salt Lake City (toliau — SLC). Marija Remienė, Juozas Polikaitis ir aš (šio interviu autorė). Ilgai laukus, pasirodo ir mūsų svečiai. Iš veidų matyti — pavargę. Nepaisant šito, naudojuosi proga, nes tuoj jų nebūs — jie vyksta Kanadon.

Pirmąjį „pačiumpu“ Vyt. Miškinį ir klausiu: „Kaip?“, talpindama į šį klausimą viską.

Vyt. Miškinis:

— Kaip sekėsi? Koncertavome gal dešimt kartų. Trumpai. Rodė televizija. Sunku pasakyti, kur bus pritaikyta. Turime ir kopiją savo rankose. Patenkinti ir net labai. Pavargę — dar labiau. Išvaizduok, kad per tokį trumpą laiką mūsų organizmai turi prisitaikyti prie laiko juostų skirtumo, o vakar ir šiandien kelmės penktą rytą, užvakar — šeštą... Vieną dieną buvo net keturi koncertai. Krūvis ne tik vaikams, bet ir suaugusiems pakankamai didelis.

Marija Remienė (toliau — M.R.): — Kiek chorų dalyvavo? Kiek dalyvių, kiek klausytojų? Ar teko Jums diriguoti?

— Pagrindiniame koncerte buvo apie tūkstantis dalyvių, o klausytojų apie septyniolika tūkstančių. Ne, man neteko diriguoti. Nė vienas svečias nedirigavo, išskyrus vietinę moterį dirigentę, kuri vadovavo labai galingam universiteto chorui (tai gal didžiausias choras pasaulyje — 300 vyrų dainuoja kartu!), buvo tik vienas svečias dirigentas — Henry Leck iš Indianapolio. Užsienio kolektyvų buvo vienuolika. Rengėjai planavo dvigubai daugiau. Neatvyko, nes po rugsejo vienuoliktosios ne visus vilioja Amerika... Sekmadienį, spalio 20 d., tiesioginiai eteriję ir mes giedojome. Iš TV šį pasirodymą mums įrašė į būtinę juostą. Pažadėjo, kai sumontuos, atsiųsti juostelę ir iš festivalinio renginio.

L.T. — Palik tą juostelę, parodysim per Amerikos lietuvių TV.

— A. Reneckis sakė, kad iš būtinės juostos nieko negali parodyti.

L.T. — Gaila. Vytautai, nors ir pavargęs, bet šypsis, matyt, esi įvertintas ir patenkintas. Užsieni

buvo verta dalyvauti?!

— Iš visų atsiliepimų, rengėjų įvertinimų, suprantame, kad buvome verti atstovauti Lietuvai.

M.R.: — Kaip patys įvertinate šią kelionę?

— Neoficialiai mus rikiavo į pirmąją vietą. Tarpe visų dainininkų buvome kitokie. Išvaizduokite, kad daugelis tų chorų dainavo vienbalses dainėles, na, dar pamojavo rankomis...

L.T. — Ar jie išgirdo, pajautė „Ažuoliuko“ lygį?

— Be abejo.

M.R.: — Ar dainavote lietuviškai?

— Dainavome vaikams lietuviškas smagias dainas. Man patiam teko vesti mūsų programą ir tuoj buvau pakrikštytas „Showman“.

M.R.: — Man vis norisi pasakyti Jums komplimentą — dirgavote nepaprastai plastiškai...

— Ačiū, bet rankų plastika dar ne viską pasako.

Čia Marija paprašo Vytautą Miškinį nusifotografuoti su „Draugo“ laikraščiais (surinkome ir padovanojome visus išspausdintus „Drauge“ straipsnius apie chorą) — nuotrauka atmintinai.

— SLC gyvenime mormonų šeimos. Jų gyvenimo būdas savotiškas — nepusryčiauja. Mums iškarto problemė — kavos nėra, arbatos nėra. Vėliau atsirado kava — karšto vandens puodelis iš čiaupo ir dešimties tirpstantos kavos, kiek nori... Pienas iš miltelių. Tada atsimeinai natūralų Lietuvos maistą...

Šeštadienį (spalio 19 d.) turėjome pagrindinį koncertą. Dainavome bendras dainas. Kiekvienas choras dar turėjo 5-6 min. individualų pasirodymą. Kokią dainą priėmė geriausiai? — B. Balakauskienės „Pagausiu vaikų“. Čia visas spektaklis — laikai dainuoja, o vyrai papildo — pritaria, kaip šou, su skėčiais, pagaliukais ir t.t.

L.T.: — Kodėl mums to neparodėte?

— Buvo rimtas koncertas ir šou netiko rodyti.

L.T. — Tai parodyk Kanadoje! Juk žmonėms įdomu, įvairiai! Publika priims! Čia mes to įvairiapusiškumo ir pasigedome. O kokių, be jau minėto, kūrybinių priemonių šilčiausiai? Kas labiausiai patiko žiūrovams?

„Ažuoliuko“ choras Maria gimnazijos scenoje, Čikagoje, spalio 14 d.

Jono Tamulaičio nuotrauka.

— Iš Bernstein „West Side Story“, mano kūrinys, skirtas rugsejo 11-osios aukų atminimui. Kiekvienas koncertas klausė, ar mes galime jus dar padainuoti. Beje, įsigijome ir gerbėjų, kurie sekiojo iš koncerto į koncertą.

M.R.: — Mes labai laimingi, kad, galų gale, „Ažuoliukas“ koncertuoja JAV.

— SL City klausinėjo, kaip, kokių būdu atvykome, koncertavome kituose miestuose. Juk kelionė ilga, atstumai dideli. Veliams sakiau, kad mūsų kelionė buvo pritaikyta ir prie Lietuvių Bendruomenės 50-mečio minėjimo, ir jei ne LB Kultūros taryba, tai nieko ir nebūtų. Nebūtume atvykę. Finansai.

M.R.: — Keturiasdešimties žmonių grupė yra labai didelė. Nors kuo toliau, tuo labiau ir mūsų žmonės, pritariai tai minčiai, kad tik aukšto ir labai aukšto lygio, profesionalios grupės atvyktų pas mus ir koncertuotų.

L.T.: — Kai pradėjome diskusiją JAV LB Kultūros taryboje, kad tik aukšto lygio grupės rengti koncertus, sakėm, ne visi iškarto priėmė kaip nuostatą. Ir šiandien yra sakanti — pasitenkiname sava arba kokia saviveikline šokių grupe. Manau, kad gyvenimas įtikinamai mums diktuoja kitką — siekiam aukštesnio. Išieškoti jėgas, savo asmeninį laiką meninės grupės atvykimo organizavimui, koncertų rengimui visuomeniniams pagindams (už šį darbą niekas nieko nemoka!) yra pasiaukojamas darbas, todėl ir norisi, kad jis atsimokėtų bent dvasiniais mokesčiais — žiūrovų įvertinimu, dalyvių padėka.

— Kelionė į JAV pakylėjo „Ažuoliuką“, garsinantį Lietuvą. Visur pristatė mūsų dainas. Įrašė betarpiškus dalyvių komentarus. Tik, kad mas išgirs, pamatys, ne tik tas septyniolika tūkstančių, o kur kas daugiau. Jau vien tai, kad salėse žiūrovai daugiau sia mums plojo, jei sakytų tiesiai — daugiausia klykė, sudarė mums įspūdį, kad esame įvertinti. Mes parodėme Lietuvos lygį. Išgirdo mus, daugelis išgirdo ir Lietuvos vardą!

„Ažuoliukas“ — Lietuvos ambasadorius

Pradedame įprasti, kad Lietuvą garsina tik sportininkai, kai kurie dailininkai su asmeniniais parodomis užsienyje, na, dar Lietuvą „garsina“ Europoje nusikaltėliai. Vis kuo mažiau demesio jaučia meninės veiklos garsintojai. Net nesupranta kodėl. Todėl ir klausiu Vyt. Miškinio — Lietuvos chorų sąjungos prezidento, Muzikos akademijos chorinio dainavimo katedros profesorius — kas lydėjo „Ažuoliuką“ į tokią garbingos misijos kelionę — ambasadoriai, konsulai, ministrai?

— Niekas.

— Kaip tai, juk Lietuvos chorinė kultūra seniai garsėja po visą Europą. Veik

prieš 35 metus vyrų choras „Varpas“ Italijos Areco mieste (Areco vienuolynas buvo išrastas būdas užrašyti melodiją, o tiksliau, specialūs ženklai — gaidos — L.T.) laimėjo aukščiausią apdovanojimą Europoje. Ir iki to laiko, ir po to, mūsų chorai nestovėjo vietoje. Ypač per atkovotos nepriklausomybės laikotarpį, kai susikūrė tiek daug naujų chorų. Vien buvo „Ažuoliukai“, dabar talentingi chorvedžiai, sukurė chorus „Cantemus“, „Brevis“, kurie visą Europą „nuskalpavo“ — kur tik nuvažiuoja, ten prizus susilaukia. Taigi, jie ir garsina Lietuvą, tampa jos ambasadoriais!

— Deja, Lietuvos chorinė kultūra vis labiau nustumiama į šoną.

— Bet juk dar turime dainų šventes!

— Kaip paaiškinti? Lietuva, be jokios abejonės, turi daug chorinės muzikos laureatų per viso pasaulio konkursus, festivalius, tačiau žmonės, sėdintys vyriausybėje ar šalia jos, netrakuoja chorinės kultūros, kaip profesionalaus meno. Apmaudu, kad tai laikoma mėgėjišku judėjimu, nors jam vadovauja profesionalai. Nesiskaitymas, nepagarba — dažnas svečias ministrų priimamose. Prisimenu, kaip aš, Lietuvos chorvedžių sąjungos prezidentas, niekaip negalėjau patekti pas ministrą K. Platelių svarbiam pokalbiui. Kur tau! Lengviau patekau į prezidentūrą.

Mūsų paskutinė kelionė į SLC iškalbingai byloja apie vyriausybės požiūrį į mus. Atvykome vienai. Ten atvyko ir Izraelio choralai. Ne vieni. Atvyko Izraelio ambasadorius. Spaudos dėmesys iškarto padėjo. Ką jie ir kaip dainuoja — kita kalba, bet dainavimo vertintojai didžiosios politikos nedaro. Kitas pavyzdys — atvyko iš Rusijos Nižnyj Novgorodo berniukų choralis. Kokia reklama pasidarė! Jų vadovas — mano senas draugas, dar iki 1990 metų. Kaip jie dainuoja, nekalbesime, bet su jais atvyko apskrities generalgubernatorius, jo pavaduotojas. Iškart padarė politizuotą reikalą. Aplink tą generalgubernatorių sekioja spauda. Laikraščiuose, per TV, radijo pasipilęs ilgesnės, trumpesnės žinutės — Rusija, jos atstovai Salt Lake City! Politika. Priemimai. Visi laikraščiai rašo, kad dalyvavo vaikų choras iš Rusijos. Pučia burbulą. Niekas čia nepasakys, kad choras silpnas, o Lietuvos stipresnis. Niekas šiuo atveju nedarys jokios analizės. Jokiu būdu. Politika!

Arba, žinau, kai kurie užsienio chorai dainuoja Milišenio salėje ir pasitaiko, kad net ir ritmą nepataiko... Mums muzikinė ambicija neleidžia dainuoti tokius niekus. Mes supratimas kitoks — mūsų prezentuojame tik aukštą meninių lygių.

— Dažnai politika panaši į burbulą. Kartais juo didesnis, tuo matomesnis.

Alnis Kiškis, „Ažuoliuko“ choro administratorius.

— Kartais juo didesnis, tuo greičiau susprogtas... „Ažuoliuko“ situacija tokia — ji pastebės, jei bus koks kritikas ir pradės daryti lyginamąją analizę. Ji, kaip pat pastebės, jei bus jį parodytas per Amerikos TV, jei jam bus skirta bent 10 min., o jei tarpe kitų, priklausomai, kaip ir kiek norės to TV direktoriai ir t.t. O jei dar būtų kartu ir ambasadorius ar net garbės konsulas, tada būtų atkreiptas dėmesys ir į šalį. Dainavimas tik po to...

Mūsų kaimynų estų, choras atvyko su visa telekompanija, savo aparatūra, čia pat suka filmą. Padarys iš tokio festivalio vėl politizuotą reikalą, išpūs didelį burbulą, tą filmą parodys ne tik pas save, be abejo, jį įsigys ir estų žmonės, gyvenantys visame pasaulyje, kaip ir lietuviai. Tarpe jų yra visokio lygio žmonių, kurie pamatę dainuojančius vaikus, irgi nesėdi susikišę rankas į kišenes, kažką pasistengs nuveikti Estijos labui. Tai yra nematytosios plokštės, kuri taip pat galėjo skinti kelią ir Lietuvai.

— Tai ar iš tikrųjų niekas ir neatvyko su „Ažuoliuku“?

— Niekas. Tikrai sakau tiesą. Aš neturėjau pinigų apmokėti jų kelionę. Su mumis nėra nė vieno, kuris yra ne „Ažuoliukas“. Nė vieno. Nebuvo nė vieno tėvo. Man aiškiai buvo pasakyta — Lietuva neturi pinigų. Dar A. Grigas buvo rezervavęs keletą vietų, tikėtumėsi — gal... Buvo manoma, jei „Ažuoliukas“ gales koncertuoti Washingtone, vyriausybiniame lygje, tada jie atvyks kartu, bet kai tik tik Holokausto muziejus, tada likome vieni.

— Ar vyriausybės nariams per mažą auditoriją?

— Kada palyginti tokius dalykus su kitais, kad ir buvusiais posovietiniais kraštais, matai, koks politinių lygis. Kur galima, pasinaudojus situacija, mušti būgną — Lietuvai! Ambasadoriai, būdami kartu, padeda garsinti šalį, nes tada vyksta priemimai. Na, o mes darbar, kaip tie vaikai be tėvų. Škaudu, kad liko neišnaudotos galimybės.

Negaliu nepasakyti labai idomaus nutikimo Salt Lake City mieste. Sėdim, pasirengę eiti į sceną, kai šalia mūsų klesteli pagyvenęs, kresnas vyrukas. Žiūri jis į mane, pa-

duoda savo vizitinę kortelę — Michael (Mykolas) Miskinis. Žurnalistikos profesorius. Kai salėje išgirdo skelbimą, kad kviečiamas Miskinis, tai jis ir prisistatė, o pasirodo, ne jo reikia, bet lietuvių choro vadovo. Tada susidomėjo ir susirado mane. Net amo netekau. Praleidome visą vakarą. Jo tėvai iš tų pačių kraštų, kaip mano mama. Panorą bendrauti. Pasikeitėme adresais.

— Bet tavo mama ne Miškinytė.

— Ne, bet tose pačiose apylinkėse, kaip Marinkonyse, Varėnoje, Zervynose buvo artimų žmonių, ištėkėjusių už Miškinį. Banga į Ameriką prasidėjo 1904 metais. Anksčiau mama pasakojė, kad čia gyveno ar gyvena dėdės, tetos. Nusifotografavome. Įdomu, kad mano mamos brolis, kaip du vandes lašai panašus, į šitą amerikonišką Miškinį. Nebe kalba lietuviškai. Įdomus žmogus. Pareiškė labai aktyvų norą atvykti į Lietuvą. Jis, kaip FBI darbuotojas, buvo atvykęs į SSSR, kai Nixon buvo Leningrade, ir buvo atsakingas už jo apsaugą. Dabar dėsto saugumo meną universitete. Jo atmintyje išliko labai keistos lietuviškos tradicijos — močiutė, mama liepė valgyti visus Kūčias patiekalus. Jam apie 70. Atsimena keletą žodžių — „galva“ — gal žmogaus, gal kopūsto...

Sužinojau, kad SLC gyvena apie 100 lietuvių. Ten, bendraujant su žmonėmis, nesvarbu, jie lietuviai, ar amerikiečiai, buvo įdomu patirti, kad įvykiai New Yorke toli nuo jų, sako — a, ten prie Atlanto. Kai mes patys klausinėjame, susijaučiant, o jie sako — taip taip, ten karauja... Nesuprasi, ar abejingi, ar per daug ramūs. Tada prisimeni H. Perelšteino pasakojimus, pastebėjimus — sako, kad Amerikoje niekada nebus to, kas yra Lietuvoje — nuosirdumo.

— Ar žadėjo, norėjo tavo mokytojas H. Perelšteinas sugrįžti Lietuvon?

— Taip, jis jau prašė manęs pažūrėti jam kokį butą, skaičiavo, ar pakaktų pensijos išgyventi. Bijoto tik dėl savo sveikatos priežiūros — ne tikėję Amerikoje medicina. Jis sakė: „Amerikoje mane atpūpavo“, o Lietuvoje jau manęs nebebūtų. Jis matė aplink vaikščiojančių žmonių aziotą, todėl nenorėjo, kad kas jį matytų, sugrįžusį jau palieję, be sveikatos. Bet vis tiek jo paskutines gyvenimo akimirkas užpildė, rūpinosi būve „Ažuoliukai“, „Ažuolai“. Deja, ne gimė. Nors jo žmona gyvena Izraelyje, ji mėgdavo atvykti į New Yorką, kur apsigyvendavo višbutyje. Jis mirė 1998 m. sausio 12 d. Laidotuves irgi padėjo organizuoti „Ažuolai“, karštą nešę — taip pat. Tokia didelė pagarba, meilė išliko Mokytojui.

M.R.: — Taip pat, buvau jo bute New Yorke — gyvena labai vargingai.

— Dabar kažkas Lietuvoje jau spėjo paleisti „anti“, kad mes neturėjome laiko aplankyti, pagerbti jo kapo. Blogiausia, kad stiprinama tokia „antis“. Yra vienas žurnalistas Vašingtone, kurio vizitinėje kortelėje įrašyta „Visų galų meistras“, gal jis tą „anti“, „su-meistravo“. Juokingai ir pikta.

Gyvena prie Vašingtono buvęs „Ažuoliukas“ Raimundas Razanauskas su žmona. Jis dainavo, šoko VVU ansamblyje. Tai jis sutvarkė mūsų visų atvykimą prie Perelšteino kapo. Kitas buvęs choristas, žydų tautybės Lionia Akodes buvo kartu SLC, važiuos ir į Toronto. Man visi tokie susiti-

kimai atspindi kolektyvo sekme — išlieka trauka jam. Buvę dainininkai atranda laiko, pasiima laisvas dienas. Norėtų ir padainuoti. Bet nemo-kas. Manęs tik klausia — ko dar reikia? Niekada nepagalvoju, kad jau ir mano buvę mokiniai globos, kaip kažkada Perelšteina. Amerika tuo ypa-tinga, kad taip toli nuo Lietu-vos, pamatai, jį trauka labai didelė. Tai tam tikras prisipa-zinimas meilei.

„Ažuoliuko“ choras patios pradžios laikais buvo unikalus faktas. Nors pradžioje dainavo žydų, rusų tautybės vaikai, labai greitai įsiliejo lietuviškai. H. Perelšteinas buvo labai aukštos kultūros žmogus, jam visi vaikai buvo vienodos — vaikų — tautybės. Mano tėvai irgi sako — „Perelšteinas kaip antras tavo tėvas“.

Aš pats esu fatalistas — pri-pažįstu Lemtį — matyt, taip lemta ir aš nesipriešinau tam. Tikėjau Likimu. Su mokytoju esame Dvyniai — gimę vienos dienos skirtumu. H. Perelš-teinas gimęs 1923 m. birželio 6, o aš, aišku, vėliau, bet irgi birželio 5. Lyginti neįmanoma — stiprus tvirtumu. Dvynys — labai užsispyręs. Jei pirmą sprendimą — eina, iki gali. Nešioja mintį ilgai. Jis buvo priėmęs spindimą, kad, ir ką jis bėpadytų, jį vis tiek kal-tins. Jei bus gerai — girs, jei nepavyks — jis liks kaltu. Ir aš pats ilgai gimdau mintį, bet kai ji jau gimsta, tada mušu galvą į sieną... Taip ir užsi-grūdini. Mokytojas buvo nepa-prastai išsilavinęs, apsišvie-tėgus, ypač tame laikmetyje, žmogus.

— Ar Muzikos akademi-joje chorinio dirigavimo katedroje yra kūrybingo jaunimo?

— Dra. Mūsų chorinę kul-tūrą daug jaunų žmonių neša pasauliui, bet ir vėl, jiems trūksta įvertinimo. Vyresnieji — nė vienas nenori prarasti pozicijų.

— Ar atvažiuosi kitą kar-tą į Ameriką? Kokiomis są-lygomis?

— Aišku, atvažiuosiu. Kiek-viena išvyka — vis kas nors kita. Bet kokiomis sąlygomis, nes bus nauji vaikai, nauji kū-riniai. Pagrindinio choro vaik-kai pas mus keičiasi choro vei-ka kas treji metai. Galų gale va-žiuoja vis kiti, kad tik kuo daugiau galėtų pamatyti pa-saulį. Kai kurie išeis, nes tapo studentais ar sukuris šeimas. Kiti liks, ateis nauji.

— Sėkmės Kanadoje, lai-mingai sugrįžti.

Užuot planuoto trumpo stabtelėjimo O'Hare oro uoste, choristai autobusais išlaukė keturias valandas. Atvažavę vairuotojas aiškinosi, jog buvo paskelbta, kad kaž-kur autobusų parke padėta bomba. Kol atvyko policija, kol... Įdomu būtų patikslinti, ar iš tikrųjų taip buvo ar da-bar visi vėluojantys naudosis „panikos“ vardu...

Ligija Tautkuvienė

* Naujasis Austrijos am-basadorius Lietuvoje Mi-chael Schwarzingner neplanuo-ją tęsti savo pirmtako tradi-cijos rengti Vilniuje labdarin-gus Vienos pokylius. Premje-rostovs spaudai Nemira Pum-prickaitė sakė, kad pokalbyje su premjeru Algirdu Brazaus-ku ambasadorius pabrėžė, jog „dar toli gražu neišsėmęs vi-sos Austrijos užsienio investic-ijų tenka trims Baltijos vals-tybėms“.

(BNS)

Muz. Vytas Miškinis, Lietuvos Chorų sąjungos prezidentas, skaito „Draugą“. Ar jis jau užsiprenumeravote? Pirmename, kad iki gruodžio 31 d. „Draugo“ metinė prenumerata, pirmą kartą ji užsiprenumeruojan-tiems, yra tik 65 doleriai. Kreipkitės į administraciją.

ČIKAGOJE IR APYLINKĖSE

Lietuvos Vyčių Vidurio Amerikos apygardos mirusių narių pagerbimas vyks šį sekmadienį, lapkričio 11 d. Švč. M. Marijos Nekalto Prasidėjimo parapijos bažnyčioje Brighton Parke. Šv. Mišios bus aukojamos 10:30 val. r. Visi kviečiami dalyvauti.

Šakiečių klubo narių susirinkimas vyks ketvirtadienį, lapkričio 8 d., 1 val. p.p. Šaulių namuose, 2417 W. 43 St., Čikagoje. Visi nariai prašomi dalyvauti.

Kaip ir kasmet, šiemet Balzeko lietuvių kultūros muziejus vėl kviečia visus norinčius išmokyti gaminti šiaudinius Kalėdų eglutei iš baltų plastmasinių šiaudelių. Žaisliukų mokys gaminti didelę patirtį turinčios meistrės Albinos Savickos ir Marija Skėmaitė. Pamokos vyks šeštadienį, gruodžio 8 d., nuo 10:30 val. r. iki 1 val. p.p. Mokiniam bus duota šiaudelių, siūlo ir didelę adatą, tačiau patiems reikią atsinešti žirkles, liniuotę ir pieštuką. Jei turite klausimų ar norite registruotis į pamokas, skambinkite tel. 773-582-6500. Muziejaus adresas: 6500 S. Pulaski Rd., Chicago, IL.

TALKA „DRAUGE“

Lapkričio 6 d. Tėvų marijonų vienuolyno patalpose dirbo 23 „Draugo“ dienraščio tartininkai, vyresnės kartos atstovai. Jie prenumeratoriams siuntinėjo „Draugo“ atvirukus. Juos aplankiusi „Draugo“ valdybos pirmininkė Marija Remienė apgailestavo, kad per dvejus metus prarasta 800 dienraščio skaitytojų.

Su kiekviena mirtimi netenkame dar vieno skaitytojo ir remėjo, kuris dažniausiai yra ir Draugos fondo narys, – kalbėjo M. Remienė. Esame susirūpinę „Draugo“ leidyba, nes viskas brangsta, o lėšų pakelti darbuotojų atlyginimus trūksta, nes aukos mažėja. Jeigu bent pusė naujai atvy-

Romas Kartavičius, gyvenantis North Riverside, IL, prasišė „Draugo“ prenumeratorą ir mūsų laikraštį parėmė 50 dol. auka. Esame labai dėkingi!

Čikagos moksleivių ateitininkų kuopos susirinkimas vyks šeštadienį, lapkričio 10 d. Ateitininkų namuose Lemonte. Pradėsime 5:30 v.v. ir baigsime 9 v.v. Kviečiame visus moksleivius. Turit klausimų? Skambinkit Živilei Bielskutei. tel. 708-788-6208.

„Rudens simfonija“ – tradicinė madų paroda vyks Pasaulio lietuvių centro didžiojoje salėje lapkričio 11 d., sekmadienį, 12:30 val.p.p. Čia bus demonstruojamos naujausios šio rudens ir žiemos mados, matysime drabužių parvaidius iš Amerikos ir Lietuvos. Stalų ar atskiras vietas užsisakykite skambindami Žibutei Pranskevičienei tel. 630-257-0153 arba Dainai Siūnienei tel. 630-852-3204.

Kun. K. Ambrasas, SJ, Beverly Shores Šv. Onos bažnyčioje Mišias laikys lapkričio 18 d. 1 val.p.p. ir gruodžio 16 d. 1 val.p.p. (ne gruodžio 23 d., kaip buvo anksčiau pranešta). Bus klausoma išpažinčių.

„Pipirų ratelio“ vaikučiai moliūgų ūkyje. Sedi (iš kairės): Maya Chiapetta, Matas Narbutis, Matukas Skeberdis, Erika Katauskaitė. Stovi (iš kairės): Vytautas Stankus, Benas Alcauskas, Jonukas Coyne, Kamile Mitkute.

Spalio 15-19 dienomis „Pipirų ratelio“ klasė lankėsi Johansen moliūgų ūkyje Bollinbrook mieste. Vaikučiai galejo paglostyti įvairius gyvulėlius, buvo vežami traktoriaus ir lankėsi per kukurūzų labirintą. „Pipirukai“ pasivažiavo skania pica ir prieš išvažiuojant į namus jiems buvo išdalinta po moliūgą.

Panevėžiečių klubo metinis narių susirinkimas suaukiamas lapkričio 11 d. 12 val. Jaunimo centre.

Amerikos Lietuvių Tarybos suvažiavime šį penktadienį ir šeštadienį, lapkričio 9-10 dienomis, dalyvaus atstovai iš latvių ir estų bendruomenių. Bus aptartas tolimesnis pabaltiečių bendravimas ypač NATO plėtros siekimo klausimu. Posėdžiai prasidės šeštadienį 9 val. r. Balzeko lietuvių kultūros muziejuje. Visuomenė kviečiama dalyvauti.

Apolonija Vitkuvienė, gyvenanti W. Hartford, CT, Draugo fondo pirmojo laipsnio garbės narė, prie ankstesniųjų 6.000 dol. įnašų rudens vajui atsiuntė 500 dol.

„SVEIKATOS ODISEJA 2001“

„Odiseja“ – tai graikų mitologijos poeto Homero poema, pagerbianti dešimties metų Odisejaus klaidžiojimą ir grįžimą namo po Trojos karo. „Sveikatos odiseja“ pavadinome vienuoliktąjį šių metų Lithuanian Mercy Lift lėšų teikimo pokylį. Nors mes neklaidžiojame kaip Odisejas, tačiau dažnai ieškome galimybių padėti Lietuvai ir po 50 okupacijos, ir po 10 nepriklausomybės, ir po 10 metų gyvavimo metu.

Jau pakankamai rašėme apie tai, kiek esame nuveikę, – faktai lieka faktais. Einant vienuoliktuosius gyvavimo metus, buvo rimtai pagaltota, ką toliau veiksime per mūsų posėdžius. Su mumis norima bendrauti, manau, ypač todėl, jog dirbame visuomeninį visuomenės švietimo darbą. Norinių prisijunti prie rūšiavimo darbų irgi nestinga. Malonu žinoti, kad Lithuanian Mercy Lift Lietuvai yra reikalingas, esame labai patenkinti, kad mes anapus vandenyno galime padėti ir dirbame kaip vienos tautos, vienos šeimos gerai sugyvenantys giminaičiai ir bičiuliai.

LML turi nemažai projektų, kuriuos įgyvendinti Lietuvoje reikia lėšų. Mums yra sunkiau gauti tą paramą, bet Lietuva gali tai padaryti ir mes padedame ją paruošti. Pernai pirmą kartą sveikatos švietimui, kitoms ligoms gydyti, ŽIV/AIDS programoms Lietuvai ir kitoms iš „USAID“ padėjome išrūpinti 48.000 dol. Dabar „USAID“ kontraktas su Lietuva užsibaigė. Vis tiek dar yra prieinamų pinigų ir bandysime toliau rasti prašymus.

Noriu priminti, kad nei vienas LML narys negauna algos. Mūsų raštinės – namuose, išlaidos yra apmokamos. Darbas namuose turi savo pliusų ir minusų. Savaitės bėgys retai yra išseiginti, kartais dirbti sekmadienį yra smagu. Jei manote, kad nuvažiuoti į Lietuvą, atostogauti, tai klystate. Bandome, kad sekmadienis būtų laisva diena, bet ne visuomet sekasi, vakarais būname užsiėmę, stengiamės nepraleisti teatro spektaklio ar koncerto.

„Mūsų ryšys su Lietuva“ ir dešimties metų patirtis – tai vienas iš gvildenamų klausimų, keliamų šį šeštadienį, lapkričio 10 d., Balzeko lietuvių kultūros muziejuje Amerikos lietuvių Tarybos suvažiavime. Dalyvaus atstovai iš pagrindinių lietuvių organizacijų, telkiančių paramą Lietuvai.

Lietuviška kalėdinė mugė vyks gruodžio 1-2 dienomis Pasaulio lietuvių centro didžiojoje salėje. Jei norėtumėte parduoti prekių ir išsinuomoti vietą ar stalą, skambinkite Aldonai Palekienei tel. 708-448-7436.

Štai ir priartėjau prie ateinančio LML renginio – „Sveikatos odiseja – 2001“, kuri vyks lapkričio 17 d., šeštadienį, Brookfield zoologijos sode. Vieta nepaprastai įdomi, ir jei dar nesate ten buvę, tai gera proga tai padaryti. Už mašinų pasistatymo vietas mokėti nereikės. Kai išlipsite iš automobilio, autobusiukas jus nuves į „Beždžionių namus“, kur prie vandens krioklio garsų galėsite pabendrauti su svečiais, padraugauti su gyvuliukais. Po kokteilių ir užkandžių jus nuvesime į „Discovery“ salę, kur svečių lauks ypač gražiai papuošti stalai, malonus pataravimas. Zoologijos sodas jau bus apšviestas kalėdinėmis lemputėmis. Po vakarienės vyks šokiai skambant brolių Švabų muzikai.

Šiam renginiui vadovauja ilgmetė LML narė Daina Rudaitienė. Ji yra gabi moteris, menininkė, dailininkė, o taip pat dar ir senelė. Darbo vietoje užima atsakingas pareigas ir darbo reikalais dažnai skrenda į Japoniją. Šių metų labdarinio pokylio lėšos bus naudojamos Kruties vėžio informacijos teikimui ir įsisavinimui Lietuvoje. Šis projektas yra labai svarbus, didelis, norime jį dar išplėsti, apimant ne tik Vilnių, bet visą Lietuvą, kad moterys (vyrai krūtį vėžiu serga retai, tačiau svarbu žinoti, kad ši liga neaplenkia ir jų) suprastų, jog ankstyvas pasitikrinimas gali išgelbėti jų gyvybę. Lietuvoje viena iš dviejų diagnozuotų moterų miršta nuo krūties vėžio.

Lietuvoje Kruties vėžio informacijos įsisavinimo projektui nepaprastai susidomėję ne tik moterys, bet ir profesionalai gydytojai, krūties vėžio specialistai, chirurgai ir Lietuvos onkologijos centro direktorius prof. habil. dr. Konstantinas Povilas Valuckas. Kartu dirbdami tikimės pasiekti ankstyvos moterų mirties atvejų sumažėjimo.

Kviečiame atvykti į mūsų „Sveikatos odiseją“! Padėkime mūsų Lietuvos moterims, dukroms, močiutėms.

Pranė Šlutiene

Literatūros vakare „Pavasaris rudenį“, kuris vyks šį penktadienį, lapkričio 9 d., 7 val. v. Jaunimo centro kavinėje, savo kūrybą skaitys: Nijolė Jankutė, Eglė Juodvalkė, Daiva Karuzaite, Vainis Aleksa, Irena Gelazienė, Laimutė Tornau, Ricardas Spitrys, Kornelijus Jazbutis, Sigutė Lukauskaitė, Audra Kubiliūtė, Regina Oraitė, Teresė Pautienė-Bogutienė, Vilija Varkytė. Lietuvių rašytojų draugija kviečia visuomenę gausiai dalyvauti.

I Amerikos lietuvių tarybos suvažiavimą iš Detroito atvyksta Jonas Urbonas, Lietuvos Respublikonų federacijos pirmininkas. Lietuvių Respublikonų federacija buvo ypač aktyvi tiek remiant ALTO iniciatyvas NATO plėtros klausimu, tiek rašant laiškus, tiek mezgant ryšius su partijos nariais Vašingtone, tiek renkant peticijas. ALTO suvažiavimas vyks šį šeštadienį, lapkričio 10 d., Balzeko lietuvių kultūros muziejaus patalpose.

LIETUVIŲ FONDO TARYBA PATVIRTINO PARAMĄ SPAUDAI

Spalio 25 d. PLC posėdžių kambaryje, pirmininkaujant LF tarybos pirm. dr. A. Razmai, buvo sukvietas LF tarybos posėdis. Praeito posėdžio protokolas ir naujų narių sąrašas buvo priimtas, patvirtintas. Pirmininkas dalyvavo JAV LB 50 metų jubiliejaus minėjime, Lietuvos Respublikos Seimo ir JAV LB atstovų komisijų posėdžiuose. Pasidžiaugė, kad renginiai buvo gerai suorganizuoti, viskas gražiai praėjo. Suvažiavimu metu LF buvo pagerbtas, įvertintas ir jam buvo įteiktas specialus žymuo.

LF valdybos siūloma 2001 m. parama spaudai buvo svarstoma ir su mažais pakeitimais patvirtinta: „Draugas“ – 5,000 dol., „Dirva“ – 3,500 dol., „Darbininkas“ – 2,000 dol., „Pasaulio lietuvis“ – 4,000 dol., „Lietuvių balsas“ – 3,500 dol., „Tėviškos žiburai“ – 2,000 dol., „Pensininkas“ – 1,500 dol., „Akiračiai“ – 2,000 dol., „Bridges“ – 1,500 dol., „Lituanus“ – 1,500 dol., „J laisvė“ – 1,000 dol., „Metmenys“ – 1,000 dol., „Vytis“ – 1,000 dol., „Skautų aidas“ – 1,500 dol., „Naujoji viltis“ – 500 dol., „Varpas“ – 500 dol., „Amerikos lietuvis“ – 3,000 dol.

Valdybos pirmininkui Povilui Kiliui ilgesnį laiką lankantis Lietuvoje, apie to laiko fondo veiklos darbus informavo Stasys Baras. Pelną skirstymo komisijos susitikimas su lietuviškos spaudos žurnalistais buvo sėkmingas, spauda palankiai pristatė visuomenei pelno skirstymo duomenis. Golfo diena praėjo gerai.

Finansų komisijos pirmininkas Saulius Čyvas pateikė paruoštas finansines biržos dviejų metų rodyklės svyravimo kryptis. Tai palietė ir LF akcijų paketą (portfolio). Nusi-

minti nereikia.

Kęstutis Ječius, pelno skirstymo komisijos pirmininkas, išskėlė klausimus studentų stipendijų reikalu, minėjo tam tikrus pakeitimus prašymų programoje.

Dr. G. Balukas, meno globos komisijos pirmininkas buvo nuvykęs į Lietuvą ir dalyvavo dail. P. Domšaičio galerijos atidaryme Klaipėdoje. Atidaryme dalyvavo daug garbingų svečių bei valdžios atstovų. Renginyje paliko gražų, įspūdingą prisiminimą.

Dr. J. Valaitis, garbės komiteto pirmininkas, trumpai papasakojo apie sudarytos komisijos atliktus darbus dr. A. Razmos premijos skyrimo reikalu. Regainai Kutienei vadovaujant, komisija, kurią dar sudarė dr. Violeta Kelertienė ir Danutė Bindokienė iš JAV, dr. Darius Kuolys, dr. Egidijus Aleksandravičius, dr. Remigijus Motuzas iš Lietuvos, darbą atliko labai gerai. Dr. J. Valaitis išreiškė jai padėką.

Posėdyje dalyvavo nesenai iš Lietuvos grįžęs valdybos pirmininkas Povilas Kilius. Su žmona Rūta jis turėjo progą aplankyti vidurinę mokyklą „Lietuvių namai“ Vilniuje, kurioje lietuvių kalbos mokosi tremtinių vaikai ir antkai, o šeimos gyvena kituose kraštuose. Lietuvių fondo vardu mokyklos vadovybei buvo įteiktas 15,000 dol. paramos čekis.

Lėšų teikimo ir palikimų komisijos pirm. A. Ostis trumpai paminėjo keletą pavarčių, kurios siejasi su palikimais Lietuvių fondui, bet užtruko laiko, kol pinigai ar vertybės bus gauti.

Posėdyje dalyvavo ir kontrolės komisijos pirm. Vaclovas Kleiza.

Kitas posėdis bus gruodžio 10 d. St. Dziugas

PASAULIO PROFILIAI

Atkelta iš 3 pal. Vėliau lenkų valdžia ją nusia-vino.

Skyriuje „Vilniaus žydijos profiliai prieš II pasaulinį karą“ aprašomi žymiausi žydų asmenys, gyvenę Vilniuje ir kuo nors ypatingai pasireiškę. Mark Antakolsky, žymus skulptorius, sukūręs Ivano Žiauriojo skulptūrą. Rusijos caras Aleksandras II, sužavėtas ta skulptūra, paskyrė jam gausią stipendiją, kuri jam sudarė sąlygas apsilankyti Vakarų Europos muziejuose ir pamatyti ten esančius viešus paminklus. Paskutinis jo kūrinyje Katerinos II skulptūrai galva. Už šį darbą jam buvo sumokėta 30,000 aukso rublių.

Dr. Cemach Szabad – labai populiarus gydytojas. Jis pagavęs preventyvinę mediciną. Jo nuomone, gamta yra geriausias gydytojas. Gera nuotaika padeda išlaikyti pusiausvyrą.

Dr. Jokubas Wygodzky buvo ne tik žymus gydytojas, bet ir drąsiausias kovotojas dėl žydų teisių Lenkijoje. Jis mirė Lenkiškaj kalėjime nacių nukan-kintas. Mums pažįstamas tuo, kad jis buvo žydų reikalų mi-

nistras pirmojo Lietuvos vyriausybės 1918 m.

Be čia paminėtų žymių vilniečių, knygoje aprašomas gyvenimas bei charakteristika dar vienuolikos iškilniųjų žydų bendruomenės narių.

Knyga 386 psl., įskaitant 50 puslapių specialių terminų žodyną, baigiamuosius paaiškinimus, vietovių pavadinimus, suminimi periodiniai leidiniai bei tekstai, bibliografija ir pavardžių rodyklė.

Knyga į anglų kalbą išvertė Eva Zeitlin Dobkin. Redaktoriai Dina Abramovitz ir Jeffrey Shandler. Įvade David E. Fishman rašo apie Lietuvos Didžiąją kunigaikštiją, besitęsiančią nuo Baltijos iki Juodosios jūros. Jos sudėtyje buvo Ukraina ir Baltarusija. Iki Liublino unijos Lietuvos žydams buvo aukso amžius. Po unijos Lietuvos aristokratija sulenkėjo.

Knyga įdomi tuo, kad ji parodo žydų gyvenimą ir papročius prieš II pasaulinį karą, surišantis su Lietuvoje vykstančiais politiniais įvykiais. Spausdinta Wayne valst. universiteto spaustuveje, Detroit, MI. 1999. Įtraukta į Kongreso bibliotekos katalogus.

„Draugo“ talkoje lapkričio 6-7 d., siunčiant kalėdinius atvirukus, dalyvavo: Vytautas Prialgauskas, Stefa Prialgauskienė, Stasys Žilėvičius, Ona Gradinskienė, Vitalius Lekeckas, Aldona Lekeckienė, Aurelija Kriaučiūnienė, Jurgis Vidžionas, Vaclovas Momkus, Vaclovas Jakovickas, Danutė Jakovickienė, Algirdas Čepėnas, Kazys Daulys, Salomėja Daulienė, Pranas Totoraitis, Aldona Totoraitienė, Aleksas Smilga, Antanas Pauzulis, Sofija Plepienė, Adele Lietuvninkienė, Juzė Ivauskienė, Jonas Vyšniauskas, Antanas Valavičius, Viktorija Valavičienė, Marija Remienė.

Jono Kuprio nuotr.

Skelbimai

LAPKRIČIO 15 d. – paskutinė diena kalėdiniam siuntiniam laivui per TRANSPAK. Dirbsime iki 7 v.v. Tel. 773-838-1050.

Peter Merwin, Orland Hills, IL, aukojo \$200 už tuos, kurie žuvo 2001 m. rugsėjo 11 d. World Trade Center pastate, New York, NY ir Pentagon, Washington D.C. Ši auka skirta Lithuanian Mercy Lift padėti šelpti sunkiai sergančius ligonius Lietuvoje. Dėkojame: Lithuanian Mercy Lift, P.O. Box 88, Palos Heights, IL 60463. Tel. 773-238-1536. Tax ID#36-3810893.

IMIGRACINĖS TEISĖS ADVOKATAS AURELIUS BUTVILAS Tel. 312-580-1217 135 S LaSalle #2300 Chicago, IL 60603 Galimos konsultacijos seštadieniais

ADVOKATAS GINTARAS P. ČEPĖNAS 6436 S. Pulaski Rd., Chicago, IL 60629 Tel. 773-582-4500 Valandos pagal susitarimą

ADVOKATAS Vytenis Lietuvninkas 4536 W. 63 Street Chicago, IL 60629 (Skambinti gatvės nuo „Draugo“) Tel. 773-776-0100 Tel. 630-257-0200, Lemont, IL

Advokatas Jonas Gibaitis Civilinės ir kriminalinės bylos 6347 S. Kedzie Avenue Chicago, IL 60629 Tel. 773-776-8700 E-mail: Gibaitis@aol.com Toll free 24 hr. 888-776-6743 Darbo val. nuo 8 v.r. iki 5 v.v. Šeštad. 8 v.r. iki 1 v.p.p.

Lithuanian Mercy Lift dėkoja dr. Rozalijai Somkaitėi, South Orange, NJ, už \$50 auką. Ši auka buvo skirta paremti tolimesnę Lithuanian Mercy Lift veiklą Lietuvoje. Dėkojame už auką. Lithuanian Mercy Lift, P.O. Box 88, Palos Heights, IL 60463. Tel. 773-238-1536. Tax ID#36-3810893.

A. A. Elenos Antanaitienės atminimą pagerbdami, per jos laidotuves draugai ir pažįstami suaukojo \$100 paremti tolimesnę Lithuanian Mercy Lift veiklą Lietuvoje. Aukojo: Kęstutis Kriščiūnas, Edwardas Šulaitis, Arūnas ir Genovaitė Klibai. Reiškime gilia užuojautą velionės artimiesiems. Nuosirdžiausiai dėkojame aukotojams. Lithuanian Mercy Lift, P.O. Box 88, Palos Heights, IL 60463. Tel. 773-238-1536. Tax ID#36-3810893.